

Л.А. Руденко.

М.Д. Руденко.

Лауреат Держ. премії СРСР (1971; за монографічні та тематичні концертні програми).

Має держ. нагороди СРСР.

Літ.: *Кравченко П.* «Секрет» Бєла Руденко. «Огонек», 1960, № 46; *Гуляєва Л.* Скрізь у нас друзі. «Мистецтво», 1967, № 1; *Станішевський Ю.* Бєлла Руденко. «Театр», 1968, № 12; *Олексієнко Т.* 45 днів за океаном. «Музика», 1970, № 3; *Тимофєєв В.Д.* Б.А. Руденко. К., 1973; *Швачко Т.А.* Бєла Руденко: Творческий портрет. М., 1982; *Лисенко І.* Словник співаків України. К., 1997; Мистецтво України. К., 1997; *Станішевський Ю.О.* Національний академічний театр опери та балету України імені Т. Шевченка: Історія і сучасність. К., 2002; *Цимбалюк В.* Соловейко з вишневих садів України: До 75-річчя Б.А. Руденко. «Культура і життя», 2008, 20 серпня.

Г.П. Герасимова.

РУДЕНКО Лариса Архипівна (28.01.1918—19.01.1981) — оперна та концертно-камерна співачка (меццо-сопрано) великого творчого діапазону, громад. діячка. Засл. артистка УРСР (1948), нар. артистка УРСР (1954), нар. артистка СРСР (1960). Професор (1978). Н. в м. *Макіївка* в сім'ї службовця. Вокальну освіту отримала в Київській консерваторії (клас проф. О.Муравйової; 1935—40). Лауреат 2-го Всесоюзного конкурсу вокалістів у *Москві* (1939). 1939—70 — солістка Київ. театру опери і балету. Перша виконавиця партій *Олеси й Варки* («Честь», «Перша весна» Г.Жуковського), *Стехи та Соломії* («Назар Стодоля», «Богдан Хмельницький» *К.Данькевича*), *Улі Громової* («Молода гвардія» *Ю.Мейтуса*). 1951—53, 1965—80 — викладач (із 1969 — доцент, із 1978 — професор) Київ. консерваторії, одночасно 1966—70 — викладач Київ. ін-ту театрального мист-ва. Автор статей із питань вокального мист-ва, спогадів про О.Муравйову та відомих співаків України. Знялася у фільмі-опері «Наймичка» за *М.Вериківським* (1964). Гастролювала за рубежем (в Албанії, Норвегії, Польщі, Румунії, Швеції, *Югославії*, на Кубі та ін.). Наспівала на платівки багато творів зі свого репертуару.

Партії: *Юнона*, *Солоха*, *Настя* («Енеїда»), «Різдвяна ніч», «Тарас Бульба» *М.В.Лисенка*), *Любаша* («Царєва наречена» *М.Римського-Корсакова*), *Мари-*

на, *Марфа* («Борис Годунов», «Хованщина» *М.Мусоргського*), *Графіня*, *Поліна* («Пікова дама» *П.Чайковського*), *Кармен* (*Ж.Бізе*), *Амнеріс* («Аїда» *Дж.Верді*), *Кончаківна* («Князь Ігор» *О.Бородіна*) та ін. (всього бл. 50-ти партій).

Депутат ВР УРСР 6-го скликання, член К-ту з Ленінських премій у галузі літератури і мист-ва, член правління Т-ва дружби із зарубіжними країнами (Польща, Канада), член журі все-союзних та міжнародних конкурсів вокалістів.

П. у м. *Київ*.

1985 в Києві відкрито меморіальну дошку Р. (скульп. *Н.Дерегус*, архіт. *Т.Довженко*); на її честь названо одну з вулиць Києва.

Тв.: Моя героїня. «Советская культура», 1967, 1 июня; Радість відкриття. «Радянська Україна», 1968, 9 жовтня; Учитель і друг. В кн.: *Олена Муравйова: Спогади*. Матеріали. К., 1984.

Літ.: *Кушко І.* В служінні народу — щастя. «Мистецтво», 1961, № 2; *Кононенко В., Мар'яненко М.* Л.А. Руденко. К., 1963; *Шольб А.* Украинские певцы. «Советская музыка», 1963, № 1; *Скоробогатко Н.І.* Нотатки оперного концертмейстера. К., 1973; *Грисенко Л.* Лариса Руденко. К., 1978; *Л.А. Руденко: Некролог*. «Культура і життя», 1981, 22 січня; *Лисенко І.* Словник співаків України. К.—Джерсі-Сіті, 1997; Мистецтво України. К., 1997; *Кагарлицький М.* Магія чарівності: Слово про Ларису Архипівну Руденко з нагоди 90-річчя від дня народження. «Культура і життя», 2008, 13 лютого.

Г.П. Герасимова.

РУДЕНКО Микола Данилович (19.12.1920—01.04.2004) — письменник, поет, філософ, громад. і політ. діяч, правозахисник, дисидент. Дійсний член *Української вільної академії наук у США*, почесний член франц. та япон. секцій ПЕН-клубу. Герой України (2000). Н. в с. *Юр'ївка* (нині с-ще міськ. типу *Лутугінського р-ну Луган. обл.*) в робітничосел. родині. Батько загинув 1927 від пожежі на шахті. Ще учнем почав друкуватися, 1937 отримав 1-шу премію Наркомосу. 1939 закінчив середню школу, 2 місяці провчився у Київ. ун-ті, 2 роки прослужив у полку особливого призначення, закінчив курси політпрацівників у Ново-Петергофі. Важко поранений у жовтні 1941, все ж повернувся на фронт.

1946, демобілізований як інвалід, зайнявся літ. працею. Працював редактором ж. «Дніпро» (1947—50), був секретарем парткому Спільки письменників України, членом райкому і міськкому КПУ, активно друкувався. Із 1960 писав листи до ЦК КПУ про хиби в кер-ві суспільно-госп. життям України, про помилковість теорії додаткової вартості *К.Маркса*. Твори Р. почали виходити в «самвидаві». 1974 був виключений із КПУ і 1975 — зі Спільки письменників України (автор 30-ти книжок). Працював нічним сторожем, у січні—березні 1976 був підданий психіатричній експертизі. Став членом моск. групи Міжнар. амністії, у листопаді 1976 створив і очолював *Українську громадську групу сприяння виконанню Гельсінських угод*. Заарештований в лютому 1977, у липні був засуджений за антирад. агітацію і пропаганду до 7-ми років таборів (у Пермській обл. РРФСР) та 5-ти років заслання (на Алтай). У таборах продовжував політ. боротьбу і творчу роботу. Праці Р. широко друкувалися на Заході. У грудні 1987 йому із дружиною було дозволено вийти за кордон. У США очолював закордонне представництво Укр. Гельсінської спілки, працював для газ. «Свобода», виступав на радіо «Свобода» і радіо «Голос Америки». У вересні 1990 подружжя повернулося в Україну, поновлене в громадянстві та в квітні 1991 реабілітоване. 1993 Р. отримав Держ. премію України ім. Т.Шевченка за роман «Орлова балка» (1971—75, опубл. 1991) та збірку «Поезії» (1991). В екон. працях («Енергія прогресу», «Економічні монолози», «Шлях до хаосу») критично осмислив марксистську теорію *диктатури пролетаріату*.

Лауреат премії ім. В.Винниченка та Держ. премії України ім. Т.Шевченка (1993).

Нагороджений орденом «За заслуги» 3-го ст. (1996).

П. у м. *Київ*.

Тв.: З походу: Поезії. К., 1947; Вітер в обличчя: Роман. К., 1955, 1957, 1958, 1961, 1964 (рос. пер. — М., 1959, 1961); Поезії. К., 1956; Остання шабля: Роман. К., 1963, 1965, 1967 (рос. пер. — М., 1960); Чарівний бумеранг: Космологічна феєрія. К., 1966 (рос. пер. — М., 1968); Всесвіт у тобі: Поезії. К., 1968; Сто світил: Вірші та пое-

ми. К., 1970; Народжений блискавкою: Поема-феєрія. К., 1971; Оновлення: Лірика. К., 1971; Я вільний: Поема. Історія хвороби: Щоденник кандидата в шизофреніки. Балтимор—Торонто, 1977; Хрест: Поема. 1977 (англ. пер. — The Cross, 1987); Економічні монолози (нариси катастрофічної помилки). Б/м, 1978; За гратами. 1980; На дні морському: Трагедія. Торонто—Балтимор, 1981; Орлова балка: Роман. Балтимор—Торонто, 1982; 2002; Шлях до хаосу: З приводу економічної реформи М. Горбачова. Детройт, 1988; Поезії. К., 1991; Ковчег Всесвіту: Футурологічний роман. Нью-Йорк, 1991 (2-ге вид. — К., 1995); Сила Моносу: Роман. К., 1996 (укр. і англ. мовами); Лірика. К., 1997; Енергія прогресу: Нариси з фізичної економіки. К., 1998; Найбільше диво — життя: Спогади. К.—Едмонтон—Торонто, 1998; Заграв над серцем: Із недрукованих поезій. К., 1999; Гносис і сучасність. «Дніпро», 2000, № 3—8; Вибране: Вірші та поеми (1936—2002). К., 2004.

Літ.: Суд у справі О.І. Тихого та М.Л. Руденка. «Визвольний шлях», 1978, № 5—6; *Власенко І.* Возвращение Н. Руденко. «Радуга», 1990, № 9; *Рудницький Л.* Микола Руденко. «Слово і час», 1995, № 11/12; *Рожченко М.* Філософська голофа Миколи Руденка. «Соборність», 1996, № 1/2; *Сверстюк Є.* Зачарований життям: Інтелігентуальна драма Миколи Руденка. «ЛВ», 1998, 3 грудня; *Мельник М.* Прозріння Миколи Руденка. В кн.: *Мельник М.* Українські проблеми: Збірник статей. К., 1999; *Слабошпицький М.* Горить його свіча (Микола Руденко). «Дивослово», 2000, № 12; *Гайовий Г.* Микола Руденко. «Зона», 2005, № 19; *Власенко І.* Книга життя і життя як книга. В кн.: *Руденко М.* У череві дракона: Романи. К., 2007; *Шевчук В.* Україні і світові ще належить відкрити Миколу Руденка — мислителя. «Дніпро», 2007, № 1—2; *Власенко І.* Микола Руденко: «Мені на Бога нарікати гріх: я сам що долю визначив для себе». В кн.: Україна: Наука і культура, вип. 34. К., 2008; Видатні діячі українського національного відродження (XIX—XX ст.): Біографічний довідник. Луганськ, 2008; *Зінченко Ю.* Український правозахисний рух: Біографічні портрети. В кн.: Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, вип. 22. К., 2008.

Г.П. Герасимова.

РУДЕНКО Сергій Гнатович (20(07).10.1904—10.07.1990) — воєначальник, маршал авіації (1955). Герой Рад. Союзу (19 серпня 1944). Н. в м-ку *Корон*. У Червоній армії з 1923. Закінчив Військово-повітряну академію ім. М.Жуковського (1932) і її оперативний ф-т (1936). Із 1927 — льотчик. Із січня 1941 — коман-

дир авіадивізії. Під час Великої вітчизн. війни Радянського Союзу 1941—45 в 1941—42 командував 31-ю авіадивізією на Зх. фронті, військово-повітряними силами 61-ї армії, військово-повітряними силами Калінінського фронту, авіагрупами Ставки Верховного головнокомандування, був заст. командуючого військово-повітряними силами Волховського фронту, *Південно-Західного фронту*, 8-ї повітряної армії, у жовтні 1942 — травні 1945 — командуючий Шістнадцятою повітряною армією на Сталінградському, Донському фронтах, *Центральному фронті*, *Білоруському фронті* та *Першому Білоруському фронті*. Брав участь у *Сталінградській битві 1942—1943*, *Курській битві 1943*, *Білоруській наступальній операції 1944*, *Варшавсько-Познанській наступальній операції 1945*, Східнопоморанській наступальній операції 1945 та *Берлінській наступальній операції 1945*. Після війни — на відп. посадах у військово-повітряних силах. 1958—68 — 1-й заст. головнокомандуючого військово-повітряними силами, 1968—73 — начальник Військово-повітряної академії ім. Ю.Гагаріна. Із серпня 1973 — військ. інспектор-радник Групи ген. інспекторів Мін-ва оборони СРСР.

Нагороджений 6-ма орденами Леніна, орденом Жовтневої Революції, 4-ма орденами Червоного Прапора, 2-ма орденами Суворова 1-го ст., орденами Кутузова 1-го ст., Суворова 2-го ст., «За службу Родине в Вооруженных Силах СССР» 3-го ст., медалями та іноз. орденами.

П. у м. *Москва*.

Тв.: Крылья победы. М., 1985.

Літ.: Созвездие полководцев, кн. 1. Благовещенск, 1972; *Игошев И.* Полководец крылатых. В кн.: Герои огненных лет, кн. 5. М., 1982; *Церковный М.Ф. и др.* Героев подвиги бесмертны. К., 1982.

Т.С. Перишина.

РУДИНСЬКИЙ Михайло Якович (14(02).10.1887—23.06.1958) — археолог, музеєзнавець, пам'яткоохоронець. Д-р істор. н. (1948). Н. в м. *Охтирка* в сім'ї лікаря. 1905—07 навч. на історико-філол. ф-ті Петерб. ун-ту, 1910 закінчив історико-філол. ф-т Харків. ун-ту. Магістерська дис. на

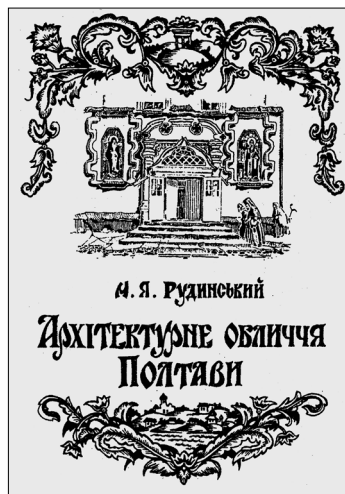
тему: «Дюнні стоянки енеолітичної доби в басейні Дніпра». 1910—12 — викладач Путивльської жін. г-зії, 1912—15 — Київ. комерційного уч-ща, 1915—17 — Петрогр. комерційного уч-ща. Із квітня 1917 — викладач пед. курсів на Полтавщині. У серпні 1917 обраний головою пед. бюро Полтав. земства. Один із фундаторів К-ту охорони пам'яток у *Полтаві*, перший директор Полтав. худож. музею (1919), голова Полтав. бюро Укр. вчительської спілки. Розробив концепцію Укр. ун-ту в Полтаві, заснував час. «Нова школа». 1920 і 1921 був заарештований ВУЧК. Із політ. мотивів звільнений з посади директора Центр. пролетарського музею Полтавщини. 1924 переїхав до *Києва*, де працював зав. відділу шиття і тканин Лаврського музею, співробітником *Кабінету антропології та етнології імені Ф.Вовка при ВУАН*. Член *Всеукраїнського археологічного комітету* (1924), вчений секретар його президії (1925—29), із 1930 — професор Укр. ін-ту історії матеріальної к-ри (1930—33). У березні 1934 Р. заарештовано і вилучено до Архангельської обл. РСФРР. 1938—44 працював у Вологодській облспоживспілки, краєзнавчому музеї у м. Вологда (нині місто в РФ). Із 1944 — у Києві. До кінця життя працював у Ін-ті археології АН УРСР: наук. співробітником, зав. відділу первісної археології, вченим секретарем. Докторська дис. на тему: «Дослідження і матеріали по археології УРСР» (1948).

С.Г. Руденко.

М.Я. Рудинський.

Рудинський М.Я. «Архітектурне обличчя Полтави». Полтава, 1919. Титульна сторінка.